

ZALECENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE HIGIENY I BEZPIECZEŃSTWA BIOLOGICZNEGO NA OBSZARACH PODWYŻSZONEGO I WYSOKIEGO RYZYKA WYSTĄPIENIA WYSOCE ZJADLIWEJ GRYPY PTAKÓW

PTASIA GRYPA

Nisko patogenne wirusy grypy A (avian influenza virus – AIV) wszystkich podtypów stanowią część naturalnego mikrobiomu (wirobiomu) ptaków wodnych. Wirusy te namnażają się w komórkach nabłonkowych wyściełających układ oddechowy i jelita. Wydalane są wraz z wydzieliną z jamy dziobowej i kałomoczem do środowiska, przy czym gospodarz nie wykazuje żadnych klinicznych objawów chorobowych. Podtypy wirusa (lub serotypy) są wyróżniane na podstawie różnic w budowie dwóch głównych antygenów obecnych w wypustkach na powierzchni zarazka, mianowicie białek hemaglutyniny (H) – u ptaków od H1 do H16 i neuraminidazy (N) – u ptaków od N1 do N9 (np. H5N1). Ze wszystkich podtypów wirusa grypy A tylko izolaty H5Nx i H7Nx (gdzie x oznacza dowolny typ N) są przyczyną wysoce patogennej i śmiertelnej choroby drobiu i ludzi zwanej grypą ptaków ^[1].

Zgodnie z informacjami przekazywanymi przez Główny Inspektorat Weterynarii ^[2] Grypa ptaków (*AI - Avian influenza*), d. pomór drobiu (*FP - Fowl plaque*), należy do chorób zwierząt listy OIE jako **niezwykle zakaźna i zaraźliwa choroba wirusowa drobiu**, która może powodować śmiertelność do 100%.

Zakażone ptaki wydają wirus w dużych ilościach przede wszystkim z:

- kałem,
- wydzieliną z oczu,
- wydzieliną z dróg oddechowych,
- wydychanym powietrzem.

Na zakażenie wirusami grypy ptaków podatne są prawie wszystkie gatunki ptaków zarówno domowych (drób), jak i dzikich wolno żyjących, jednak stopień wrażliwości poszczególnych gatunków jest zróżnicowany:

- kury i indyki - duża wrażliwość na zakażenie, występowanie klinicznej postaci choroby;
 - kaczki i gęsi - wrażliwość na zakażenie wszystkimi szczepami wirusa AI, ale tylko niektóre bardzo zjadliwe wirusy wywołują kliniczną postać choroby. **Drób wodny uważa się za potencjalny rezerwuuar i źródło wirusa dla drobiu;**
 - perliczki, przepiórki, bażanty i kuropatwy - wrażliwość podobna jak u kur i indyków;
 - strusie - u strusi występują objawy oddechowe i nerwowe, biegunka, osłabienie i upadki 20-30%.
- Emu jest mniej wrażliwe, nie występują objawy kliniczne ani upadki;
- ptaki trzymane w klatkach, włączając papugowate i śpiewające - wirusy AI izolowane na całym świecie od dzikich i egzotycznych ptaków nie były dotąd stwierdzane u ptaków trzymanych w klatkach.

DROGI ZAKAŻENIA

Zakażenie ptactwa następuje głównie drogą oddechową i pokarmową. Najbardziej prawdopodobnym źródłem zakażenia drobiu domowego jest bezpośredni lub pośredni kontakt z wędrującymi ptakami dzikimi, zwykle ptactwem wodnym. Rozprzestrzenienie wirusa może następować również poprzez zanieczyszczoną paszę, wodę, nawóz, ściółkę, sprzęt i środki transportu.

Bardzo ważną rolę w rozprzestrzenianiu wirusa grypy ptaków odgrywa człowiek, który poprzez zanieczyszczone ubranie, obuwie, sprzęt i produkty może przyczynić się do rozprzestrzeniania choroby.

Zgodnie z informacjami wskazywanymi przez Główny Inspektorat Sanitarny ^[3] ptasia grypa **może przenosić się na człowieka i wywoływać choroby u ludzi**. Do zakażenia człowieka dochodzi niezwykle rzadko i wyłącznie w wyniku bezpośredniego i długotrwałego kontaktu z chorym ptactwem. Możliwość zakażenia głównie dotyczy osób zawodowo mających kontakt z drobiem i dzikimi ptakami.

- ludzie zakażają się przez bliski kontakt z zarażonymi ptakami, ich płynami ustrojowymi. Ptaki wydają wirus grypy z kałem i dlatego kontakt z ptasimi odchodami jest również możliwą drogą transmisji;
- większość wirusów ptasiej grypy nie powoduje chorób u ludzi lub powoduje jedynie łagodne choroby, takie jak gorączka lub zapalenie spojówek;

- wiadomo, że kilka wirusów ptasiej grypy powoduje ciężką chorobę ze śmiertelnością u ludzi, w szczególności: A(H5N1), A(H5N6) i A(H7N9) ze śmiertelnością do 50%;
- sporadyczne przypadki zarażenia ludzi innymi wirusami ptasiej grypy, takimi jak: A(H6N1), A(H7N2), A(H7N3), A(H7N4), A(H7N7), A(H9N2), A(H10N7) lub A(H10N8);
- obecnie odnotowywane są sporadyczne przypadki zachorowań u ludzi z powodu zakażenia grypy ptaków A(H5N1), do których dochodzi najczęściej w wyniku bliskiego kontaktu ludzi z chorym i martwym drobiem. W Polsce dotychczas nie zarejestrowano przypadków zakażenia ludzi wirusem grypy typu A/H5N1/;
- od 2003 r. do 2022 r. na całym świecie zgłoszono 866 przypadków zakażeń A(H5N1) u ludzi, w tym 456 zgonów w 21 krajach, w tym 1 w Hiszpanii (wrzesień 2022 r.), 1 w USA (kwiecień 2022 r.) i 1 w Wielkiej Brytanii (grudzień 2021 r.), przypadki były bezobjawowe lub miały bardzo łagodne objawy i wszyscy mieli kontakt z zarażonymi ptakami potwierdzonymi ptasią grypą A(H5N1).

Należy wziąć pod uwagę, że prawdopodobieństwo rozprzestrzenienia wirusa zwiększa się poprzez:

- konieczność częstego wchodzenia i wychodzenia z miejsca pobytu ptactwa,
- czas trwania działań w obszarze zagrożonym,
- ilość i rodzaj używanego sprzętu (sprzęt trudny do dezynfekcji),
gdyż wirus grypy ptaków dłużej pozostaje aktywny w wilgotnym, niewyeksponowanym na promienie słoneczne środowisku i łatwo przenosi się z wiatrem na kropelkach mgły lub na drobinach kurzu.

ZASAD OCHRONY BIOLOGICZNEJ ludzi:

- osoby powinny posiadać jednorazowe ochraniacze na obuwiu lub obuwiu robocze przeznaczone do wykorzystania w miejscu pobytu ptactwa,
- należy zapewnić regularne czyszczenie i pranie odzieży roboczej oraz jej prawidłowe przechowywanie, uniemożliwiające kontakt z prywatnymi ubraniami pracownika, innych współpracowników oraz pozostałymi strefami w zakładzie. Powierzanie prania pracownikom w tym wypadku jest niedopuszczalne.
- obuwiu i odzież należy nałożyć bezpośrednio w miejscu realizacji zadania, a po zakończeniu działań w danym dniu, odzież i obuwiu należy wstępnie oczyścić i zdezynfekować, np. obmyć i odkazić przez oprysk przy użyciu dopuszczonych środków o działaniu wirusobójczym,
- osoby realizujące zadanie powinny mieć odpowiednią ilość rękawiczek jednorazowych, które po użyciu należy wraz z ochraniaczami jednorazowego użytku i odzieżą jednorazową jak np. kombinezon) szczelnie zapakować i przekazać do utylizacji;
- należy zapewnić możliwość dezynfekcji rąk i innych nieosłoniętych części ciała,
- w przypadku zaobserwowania objawów grypopodobnych lub innych, które wzbudzają niepokój należy zgłosić się do lekarza.

LITERATURA

- [1] Celia Abolnik, Katedra Badań nad Zwierzętami Produkcijnymi Wydziału Nauk Weterynaryjnych Uniwersytetu Pretorii (Republika Południowej Afryki), Czasopismo Społeczno-Zawodowe i Naukowe Krajowej Izby Lekarsko-Weterynaryjnej, Rocznik 95 • 2020 • Nr 6, <http://vetpol.org.pl/dmdocuments/ZW-czerwiec-2020.pdf>,
- [2] Główny Inspektorat Weterynarii, grypa ptaków (AI), <https://www.wetgiw.gov.pl/nadzor-weterynaryjny/grypa-ptakow>,
- [3] Główny Inspektorat Sanitarny, Komunikat w związku z grypą u ludzi wywołaną przez wirusy ptasiej grypy, <https://www.gov.pl/web/gis/komunikat-w-zwiazku-z-grypa-ah5n1-i-ah7n9-u-ludzi-w-azji-i-afryce>,